

bi so pripomogli trije dejavniki: pretežno stari sestoji, ki se zaradi še ne do kraja proučenih vplivov ne pomlajujejo, svoje so opravili še siloviti vetrolomi in sušenje iglavcev. Zaradi sušenja je najbolj ogrožena jelka (samo še 15 % nepoškodovanih dreves), sledi ji smreka (65 %), najmanj ogrožena je bukev (95 %). Po tem ne preveč obetavnem začetku se bomo razveselili *smreke v Šibrovi dolini*, ki je s 47 m višine in debelino 123 cm (prsni obseg 387 cm) predstavnica petih najdebelejših dreves Trnovskega gozda. Skozi *Lokve*, kjer je bila še pred pol stoletja razvita suhorobarska obrt, predvsem izdelovanje škafov, se vzpnemo na *Poldanovec* (1299 m), ki ga poleg miru odlikuje odličen razgled in botanična zanimivost. Strmi *Govci*, ki padajo proti severu v dolino Trebušnice, so poraščeni s črnim borom. Gre za naravno rastišče, ki mu ni primerjave v Sloveniji. Od iglavcev pa nazaj k listavcem: obiščemo lahko *javor nad Mojsko drago*, ki je najdebelejše drevo tod okoli (premer 145 cm, visoko prek 30 m).

Med najbolj znane kotičke Trnovskega gozda sodi *Smrekova draga* z izrazitim rastlinskim obratom v razponu 200 metrov višinske razlike. Razglašena je za gozdni in naravni rezervat, zato gibanje brez spremstva ni zaželeno. Ob cesti, ki pelje mimo *Paradane*, se lahko usedemo v senco *smreke in javorja*. Na prvi pogled nič posebnega, če ne bi poldrugi meter visoka smreka rasla v rogovi javorja. In tako nas vodnik vodi še na *Golake*, v *Paradano*, k *Mali Lazni*, *Smrečju*, na *Mrzovec* (1410 m), h *Krnici*, na *Kopitnik* in prek južnih obronkov Trnovskega gozda do *Predmeje*.

Nova gozdna učna pot nas vodi k začetku: k starožitnosti, ki ji danes pravimo sonaravnost. Zato bodo obiska te zanimive učilne v naravi veseli tako vaši učenci kot družinski sopotniki in prijatelji.

SKOZI TRNOVSKI GOZD

DRUŠTVA

2. POLETNI TABOR ŠTUDENTOV GEOGRAFIJE – DEŽELA ZLATIH SRC '98

Matija Zorn

Študentje geografije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani smo se že drugo leto zapored udeležili poletnega tabora za študente geografije in sorodnih ved. Tabor je organiziralo Društvo mladih geografov Slovenije (DMGS), nekdanja Študentska sekcija Ljubljanskega geografskega društva.

Tabor je potekal v Beli krajini od 6. do 11. julija 1998 pod imenom »Dežela zlatih src '98«. Ime za tabor smo si sposodili pri pesniku in pisatelju Tonetu Seliškarku, ki je v svojem delu *Ljudje z rdečim cvetom* tako poimenoval to deželico. V primernost imena smo se kmalu tudi sami prepričali, saj so nas povsod lepo in prisrčno sprejeli in bili do nas zelo gostoljubni. Veseli nas, da čas, ki je pretekel od Seliškarkovega opisovanja teh krajev, ni negativno vplival na gostoljubnost Belokranjcev.

Tabor tokrat ni bil tako raziskovalno obarvan, kot prvi, saj je Kras večina udeležencev že poznala in smo lahko več časa posvetili določenemu strokovnemu področju. Tokrat pa je bilo treba to pokrajino šele spoznati, saj večina udeležencev v Beli krajini še nikoli ni bila. Zato se nam je zdelo bolj primerno predstaviti to regijo z večino geografskih dejavnikov, kakor pa se posvetiti enemu ali dvema geografskima problemoma in po taboru še vedno ne imeti neke celovite predstave o teh 388 km² naše države.

Pri terenskem delu smo medse povabili profesorje, kolege in domačine, ki se ali so se tako ali drugače ukvarjali z Belo krajino. O geoloških, geomorfoloških, hidroloških in speleoloških značilnostih sta nam predavala in nas po terenu vodila prof. dr. Peter Habič (dolgoletni upravnik Inštituta za raziskovanje krasa ZRC SAZU v Postojni) in Mauro Hrvatin (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU). Več gostov smo imeli za področje družbene geografije. Tako nam je pri spoznavanju problematike obmejnosti regije priškočil na pomoč Damir Josipovič, ki iz te problematike pripravlja diplomsko nalogo. Pri spoznavanju turističnega značaja regije smo za pomoč prosili Minko Kahrič, ki to temo obdeluje v svoji diplomski nalogi. Franci Fortun - Funf, profesor geografije na črnomaljski gimnaziji, nam je osvetlil problematiko večjih naselij in zaposlitvenih zmožnosti ter dnevno migracijo v regiji kot tudi prekmajno migracijo. Kot posebni temi smo obravnavali Kočevske Nemce in Uskoke oziroma Srbe. Pri slednjih je za razlago poskrbel domačin Zdravko Vukčević.

Na razpolago smo tokrat imeli šest dni, od katerih je prvi dan pomenil le prihod udeležencev, postavitve tabora na travniku na Sinjem Vrhu (8 km zahod-

no od Vinice), kjer bo potekala bodoča Naravoslovna učna pot Sinji Vrh in prvo seznanitev z Belo krajino v obliki predavanj organizatorjev.

Drugi dan se nam je pridružil Peter Habič, s katerim smo si najprej ogledali zajetje za prvi belokranjski vodovod v vasi Blatnik pri Črmošnjicah, ki je bil odprt 27. junija 1898 in je malo pred našim obiskom praznoval stoletnico. Sledil je obisk Mirne gore (1047 m), kjer smo poslušali predavanje o fizičnogeografskih značilnostih regije s poudarkom na rezultatih študije z imenom »Idejna rešitev regionalne preskrbe Bele krajine s pitno vodo do leta 2050«, ki so jo izdelali Inštitut za raziskovanje Krasa ZRC SAZU, Geološki zavod Ljubljana in Vodnogospodarski inštitut Ljubljana koncem osemdesetih in v začetku devetdesetih. Nekateri rezultati te študije so objavljeni v članku P. Habiča in J. Kogovškove z naslovom Sledenje v kraškem zaledju Krpe v jugovzhodni Sloveniji, ki je izšel v Krasoslovnem zborniku 21 leta 1992. Seznanili smo se s kraškim vodonosnikom Kočevskega roga in Poljanske gore, ki na zahodu obrobja Belo krajino. Tako smo lažje razumeli podzemne vodne zveze oziroma zaledje večjih belokranjskih izvirov Krpe, Doličnice in Obrha. Sledil je ogled Ponikev na Mirni gori, kjer je bilo nekoč naselje Kočevskih Nemcev. Danes travnike okrog tega opuščene naselja kosi lovci, da dobijo krmo za divjad. Le zaradi tega ta del Mirne gore ni poraččen.

Ogledali smo si tudi studenec Otovec pri vasi Otovci, ki izvira in ponika v isti vrtači. Do tega pojava je prišlo, ker je Bela krajina primer nizkega krasa, kjer je kraška talna voda plitvo pod površjem; v tej vrtači pa je talna voda krajevno segla na površje. Sledil je ogled izvira Doličnice, kjer je zajetje za črnomaljski in belokranjski vodovod.

Tretji dan smo se udeleženci tabora razdelili v dve skupini. Prva skupina se je seznanjala s turistično funkcijo regije, druga pa je imela za temo politično geografijo, saj so se člani te skupine seznanili s problemi, ki jih je prinesla nova državna meja, in z življenjem srbskega (uskoškega) prebivalstva tega območja, ki je sem pribežalo pred Turki verjetno iz Hrvaške in Bosne morda celo iz Črne gore in se tu naselilo v 16. stoletju.

Prva skupina se je posvetila turističnim značilnostim regije. Ogledali so si dva kampa ob Kolpi ter bili v Campu Vinica seznanjeni s projektom »Krajski park Kolpa«, ki naj bi bil v kratkem tudi uresničen. Park bo obsegal ožje območje ob Kolpi od Starega trga ob Kolpi do Fučkovcev in bo zavzemal okrog 3500 ha ter bo zavaroval obkolpske ekosisteme. Tako bodo zavarovali naravne vire in dali temelje sonaravnemu turističnemu razvoju. V parku bodo posebno varstvo namenili 17 naravnim znamenitostim in 38 kulturnim spomenikom. Informacijsko središče parka bo v vasi Žuniči.

Za tem se je prva skupina odpravila v okolico Adlešičev, kjer so si v vasi Jankoviči ogledali turistično kmetijo Raztresen. Tu so si med drugim lahko ogledali raz-

stavo domače obrti iz cele Bele krajine. V bližnji vasi Purga so si ogledali kmetijo družine Cvitkovič, ki se ukvarja z izdelavo lanenih izdelkov, po katerih so znani tudi širše, saj so bili deležni že mnogih mednarodnih nagrad. Kmetija ima tudi razstavo nagrajenih izdelkov, vredna ogleda pa je tudi proizvodnja.

Druga skupina je večino časa preživela v štirih uskoških vaseh: Bojanci, Marindol, Miliči in Paunoviči. Obisk teh krajev je bil povezan z ogledom pokopališč in cekva teh vasi ter pogovorom z domačini. Pri tem nam je nabolj pomagal Zdravko Vukčević, doma iz Bojancev, ki nam je opisal življenje, navade in vero srbskega prebivalstva teh predelov. Na pokopališčih smo opazili napise v cirilici, a tudi vse več napisov v latinici, saj, kot nam je povadal domačin, mladi cirilice skorajda ne znajo več, odkar se je ne učijo več v petem razredu osnovne šole. Na grobnikih pade v oči, da se priimki zelo ponavljajo. Tako so za Bojance značilni priimki Vrlinič, Radojčić in Kordić, za Marindol Stipanović, Selaković, Bunjevac, Katić in Mikunović, za Miliče Milič, Jakovac, Vukčević in Dragičević ter za Paunoviče Vignjevič in Paunović. Za lažje razumevanje pravoslavne vere je smo se pogovarjali s pravoslavnim duhovnikom oziroma »sviještenikom« v Miličih, ki prihaja sem maševat iz (Srpske) Moravice na Hrvaškem.

Četrti dan sta bili na sporedu mesti Črnomelj in Metlika ter seznanitev s funkcijami, ki jih obe mesti kot sedeža občin opravljata. S tem nas je seznanil prof. Franci Fortun. V Bojancih smo si ogledali seizmološko postajo Uprave Republike Slovenije za geofiziko, ogled Metlike pa je bil povezan z obiskom v vinski kleti Kmetijske zadruge Metlika. Ogledali smo si tudi reko Krpo in njen izvir, znan po onesnaženosti s strupenimi polikloriranimi bifenili (PCB) iz odpadnih kondenzatorjev. Te so neprimerno odlagali v kraško zaledje reke Krpe. Zaradi te onesnaženosti se voda Krpe uvršča v 4., najslabši kakovostni razred.

Pri spoznavanju Bele krajine nismo mogli mimo značilnih belokranjskih stelnikov oziroma gozda s prevlado breze in orlove praproti. Tak gozd se je razvil na kraških tleh s kislimi prstmi, kjer je človek z grabljenjem lista in košnjo podrostri postopno izpodrinil prvotni nižinski gozd belega gabra in hrasta.

Peti dan je bil bolj fizičnogeografsko obarvan, saj smo delo na terenu začeli v Poljanski dolini, ki se proti severu nadaljuje v Rajhenavsko-Koprivniško podolje. Razprava je tu pod vodstvom Maura Hrvatina tekla predvsem o geomorfološkem nastanku Poljanske doline. Njen nastanek bi lahko bil hidrološko, tektonsko ali kako drugače zasnovan. Drugi del dneva pa smo posvetili Krajskemu parku Lahinja, ki je zavarovano območje naravne in kulturne krajine, na katerem so pomembne sestavine naravne in kulturne dediščine. Park je bil ustanovljen leta 1988 in obsega okrog 200 ha (okrog 120 ha je obdelovalnih zemljišč, okrog 80 ha pa predstavljajo gozd, močvirja in vlaž-

ni travniki). V parku je več znamenitosti, od katerih smo si ogledali izvir Lahinje in njen znani okljuk, topli izvir Toplice, kraško jamo Zjot in izvir potoka Nerajčice. Žal smo se v parku lahko na svoje oči prepričali, da je tu slabo poskrbljeno za obiskovalce, saj so nekateri smerokazi do znamenitosti podrti ali pa zakriti, opisov znamenitosti pa sploh ni.

Sesti, zadnji dan tabora je bil posvečen kanjonu reke Kolpe. Kolpo smo spremljali po dolini navzgor od Starega trga vse do Osilnice, od tu smo po dolini navzgor sledili reko Čabranko, katere izvir smo si tudi ogledali. Ob Kolpi smo si med drugim ogledali izvir Bilpe, v katerem se pojavljajo vode reke Rinže iz Kočevskega polja in izvirno Kobiljno jamo.

Z ogledom izvira Čabranke smo tabor sklenili, zavedajoč se, da še zdaleč ne vemo vsega o Deželi zlatih src, vendar nam je bil tabor v pomoč, da smo dobili vsaj prvi vtis in morda celo več.

Za uspešno izvedbo drugega tabora DMGS se še enkrat zahvaljujemo vsem predavateljem, ki so bili pripravljeni prevzeti vodstvo po Beli krajini, še posebej pa se zahvaljujemo Belokranjcem, ki so nam s svojo gostoljubnostjo pomagali narediti tabor nepozaben.

OŽIVljena STRAN 360 NA TELETEKSTU Drago Kladnik

Po nekajletnem zglednem delovanju strani Geografija in geodezija na Teletekstu TV Slovenija je prišlo pred nekaj meseci do zastoja v pošiljanju rednih informacij. Grozilo je, da bo vodstvo Teleteksta stran ukinilo, zato ni več objavljalo niti nekaterih sproti poslanih obvestil za člane Zveze geografskih društev Slovenije (ZGDS) oziroma člane Ljubljanskega geografskega društva (LGD).

S tem bi izgubili brezplačno možnost medsebojnega obveščanja in popularizacije geografije na teletekstu, ki je kljub nezadržni konkurenci elektronske pošte na Internetu še vedno upoštevanja vreden medij. Ocenjuje se, da je dostopen v vsaj polovici slovenskih gospodinjstev, vendar natančne meritve gledanosti še niso opravljene. O gledanosti posameznih vsebin še največ povedo največkrat »razburjeni« telefonski klici nezadovoljnih uporabnikov. Vodstvo Teleteksta domneva, da si je v času rednega posredovanja vsebin geografske prispevke ogledovalo do 10% gospodinjstev z možnostjo njegovega ogleda, kar je preračunano v absolutno število okrog 30.000 ljudi, to pa je zavidanja vreden dosežek.

Še preden se je strani Geografija in geodezija zgodilo najslabše možno je z vodstvom Teleteksta prišlo do ponovnega dogovora. Ta omogoča, da se na strani 360 znova objavljajo informacije za člane ZGDS in LGD. Obvestila in druge informacije naj bi se praviloma izmenjevali vsak ponedeljek. Uredništvo Tele-

teksta nam daje tedensko na razpolago 5 do 6 podstrani, z naše strani pa je bilo obljubljen, da bomo prispevke dostavljali redno. Hkrati vodstvo Teleteksta obljublja, da bo v okviru nove celostne podobe geografiji že v kratkem zagotovilo samostojno stran.

Vodstvo Teleteksta predvideva, da bo medij aktualen vsaj še desetletje. Z novimi tehničnimi rešitvami naj bi sčasoma možnosti njegove uporabe razširili, odpravili nekatere slabosti pri njegovi uporabi (zagotovili naj bi na primer neposredno nastavitvev podstrani, kar do sedaj ni bilo možno) in omogočili lažjo korespondenco s posredovalci informacij. Že zdaj je mogoče prenos po elektronski pošti, vendar se pred objavo gradivo pretipkava in lektorira. Želja vodstva je, da omogoči kar najbolj neposreden prenos zapisanega gradiva.

Ploden razgovor z vodstvom Teleteksta nas zavezuje, da se dela lotimo sistematično in dosledno. Pri tem vidimo štiri glavne vsebinske sklope:

- obvestila članom ZGDS in LGD, ki naj imajo načeloma prednost pred drugimi vsebinami (zavedati se moramo, da je vsebinski sklop, kamor je vključena geografija, v prvi vrsti namenjen razvedrilu),
- geografske publikacije in knjižna poročila z geografsko vsebino,
- aktualna metodološka in terminološka problematika,
- geografske zanimivosti (splošne, regionalne; svet, Slovenija).

V zvezi s prvim vsebinskim sklopom so vsi predsedniki komisij, podkomisij in odborov ZGDS naprošeni, da se pravočasno obrnejo na informatorja Drago Kladnika, tel. (061) 200 27 31. Pri tem bodo s pridom uporabljena tudi obvestila, ki krožijo na Geolisti. Za obvestila LGD-ja bo skrbela Urška Eniko.

Tudi pri preostalih vsebinskih sklopih bomo skušali zagotoviti sprotno informiranje. Poudarek bo na raznih aktivacijah geografov in na aktualnih temah, ki jih bomo na kratko skušali osvetliti skozi prizmo geografa. Poskušali bomo prikazati naš strokovni pogled na določene terminološke probleme, kakršen je na primer uporaba pojmov pokrajina oziroma krajina. Splošna geografska tematika naj predstavi nekatere, širši javnosti manj znane pojave v pokrajini, medtem ko naj regionalno obarvana tematika oriše določene pojave na ravni, ki presega zapise v splošnih enciklopedijah.

Izhajamo iz podmene, da morajo imeti zapisi ljudnoznanstveno raven, ki naj preseže srednješolsko povprečje. Zanj se predvideva, da je njegova spoznanja mogoče pridobiti na drugih mestih. Pomembno se je zavedati, da je razpoložljivi prostor odmerjen sorazmerno skromno (ena podstran ima do 700 znakov), zato bodo vsebine predstavljene zgoščeno. V razgovoru z vodstvom Teleteksta je prevladala misel, da je posamezne zapise bolje prikazati bolj celovito, na več podstraneh. Takšen pristop bo imel prednost pred drugo možnostjo, da se v posameznem tednu predstavi več krajših vsebin.